

ETİMESGUT'TA DİNÎ GRUPLAR: İNANÇ, İBADET, FAALİYET VE BİRBİRLERİYLE MÜNASEBETLERİ

Mustafa ÖZKAN

*Doç. Dr. Ankara Yıldırım B. Üni. İslami İlimler Fak. İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü
(İslam Tarihi ABD), Ankara*

Özet

Etimesgut, sahip olduğu farklı dinî gruplar bakımından Türkiye'nin küçültülmüş halidir denilebilir. Buna göre ilçede Sünnîlerin yanı sıra Alevî ve Caferî gibi farklı kesimler yaşamaktadırlar. Tebliğimizde, Etimesgut'taki mevcut dinî gruplar üzerinde durulmaktadır. Araştırmamız bağlamında şu tespitler yapılmaktadır: Bir, özellikle son on yılda hızlı gelişen ve değişen Etimesgut, dışarıda büyük bir göç almıştır. Bu göçün bir sonucu olarak farklı bölgelerden gelen inanç mensupları kendi aralarında dinî açıdan kurumsallaşma ve böylece manevî ihtiyaçlarını giderme yoluna gitmişlerdir. İki, ilçede en belirgin dinî grupların başında Sünnî, Alevî ve Caferîler gelmektedir. Üç, Adı geçen yapılar, ibadet bakımından bazı farklılıklara sahip olsalar da ana hatlarıyla aynı inanç esaslarını paylaşmaktadırlar. Dört, sözü edilen inanç gruplarından Caferî ve Alevîlerin devletten -su ve elektrik giderleri gibi- bir takım talepleri bulunmaktadır. Beş, ilçedeki dinî gruplar arasında genel olarak hoşgörüyü dayalı bir kültür ve ilişki biçimi mevcuttur. Ancak diyalog eksikliğinden dolayı sözü edilen yapılar arasında birtakım ön yargılar da vardır. Altı, ilçedeki farklı dinî yapılar; insanî münasebetler, ticarî ilişkiler, sosyal yardımlaşma, giyim-kuşam şekli, nişan ve düğün merasimleri gibi sosyal hayatın değişik alanlarında inançları doğrultusunda hareket ederler.

Anahtar Kelimeler: *Etimesgut, Din, Sünnîlik, Alevîlik, Caferîlik, İbadet.*

RELIGIONS İN ETİMESGUT: BELIEFS, RELATIONSHIP, ACTIVITY AND CONTRIBUTIONS

Abstract

Etimesgut, in terms of different religious groups that have been scaled down version can be said of Turkey. According to this, in addition to the Sunnis, there are different sections of the city such as Alevîs and Jafari. In

our studies, the current religious groups in Etimesgut are emphasized. In the context of our research, the following determinations are made: One, especially in the last decade, rapidly developing and changing Etimesgut, has taken a great immigration from outside. As a result of this immigration, believers from different regions went religiously to institutionalize themselves and thus to tackle their spiritual needs. Two, the most prominent religious groups in the province are Sunni, Alevî and Jafari. Three, mentioned structures, although having some differences in terms of worship, share the same belief basics as the outlines. Four, there are a number of requests of Jafaris and the Alevîs from the state - like water and electricity costs. Five, there is a generally tolerant culture and relationship among religious groups in the county. However, due to the lack of dialogue, there are also some preliminary judgments between the mentioned structures. Six, different religious structures in the Etimesgut; they act in the direction of their beliefs in various fields of social life such as human relations, commercial relations, social assistance, clothing, engagement and wedding ceremonies.

Keywords: *Etimesgut, Religion, Sunnism, Alevîsm, Jafaris, Worship.*

Giriş

Tebliğimizde, Etimesgut'taki dinî gruplardan bahsetmeye çalışacağız. Sırasıyla Sünnî, Alevî ve Caferîler üzerinde durmaya çalışacağız. Bu bağlamda, sözü edilen kesimlerin inanç (i'tikat), ibâdet, dinî faaliyet ve birbirleriyle olan ilişkilerinin mahiyetine değineceğiz.

Etimesgut'ta dinî gruplar isimli konuyu seçmemizin amacı şu şekilde belirtilebilir: İlçedeki inanç gruplarını doğru ya da doğruya yakın bir şekilde tanıtmak; bunların inanç ve ibadet bakımından problemleri varsa, ilgili problemlerinin çözümüne önayak olmak ve nihayetinde, bahsi geçen dinî yapılara ilişkin bilginin kayıt altına alınmasını sağlamaktır.

Araştırmamızda şu yöntemi takip etmeye çalıştık: Etimesgut'taki dinî gruplara ilişkin yazılı bilgi yok denecek kadar az olduğundan, konumuzla ilgili bilgi toplamak için, farklı dinî kesimlerin liderleriyle uzun süren görüşmeler yapma yoluna gittik. Sırasıyla Etimesgut ilçe müftüsü (Yunus Can, kişisel görüşme, 10 Mart, 2018, tel: [0312\) 244 07 60](tel:03122440760)), Alevî dedesi

(Hasan Bektaş, kişisel görüşme, 12 Mart, 2018, tel: 0555 506 26 03) ve Caferîler'in imamında (Olgun Tanyıldız, kişisel görüşme, 15 Mart, 2018, tel: 0530 603 54 22) detaylı bilgiler aldığımızı belirtebiliriz. Dolayısıyla çalışmamdaki bilgilerin önemli bir kısmını yukarıda isimleri geçen dinî liderlerle yaptığımız görüşmelerden elde ettiğimizi söyleyebiliriz. Kendilerine çok teşekkür ediyor ve toplumumuz için faydalı çalışmalar yapmalarını diliyoruz.

Şimdi de ilçedeki dinî gruplar bağlamında sırasıyla Sünnî, Alevî ve Caferîler hakkında genel bilgiler vermek istiyoruz:

1. Sünnîler:

Etimesgut'taki dinî grupların başında Sünnîler gelmektedir. Kelime olarak sünnî, Hz. Muhammed'in sünnetine bağlı olmak demektir. Terim olarak ise sünnî, inanç ve uygulamaya ilişkin konularda Ehl-i Sünnet (Ehl-i Sünnet kavramı için bkz. Yavuz, 1995: X, 525-530) denilen Maturidilik gibi inanç ekollerine veya Hanefîlik gibi İslam fıkıh mezheplerine göre hayatını düzenleyen kimsedir (Serinsu, 2009: 335)

İlçe nüfusunun önemli bir kısmını oluşturan Sünnîler, -ilçe müftüsünün belirttiğine göre- Hanefî mezhebine mensupturlar.

Sünnîler'in dinî ihtiyaçları (dinî bilgi üretme, öğretme, yayma, ibadetler...), ana hatlarıyla üç kurum üzerinden karşılanmaktadır: Birincisi, ilçe Müftülüğüne bağlı camilerdir. İlçede 2018 yılı itibariyle 114 cami mevcuttur.

Sünnîlerin dinî ihtiyacını karşılayan ikinci kurum, Kur'ân Kurslarıdır. Etimesgut'ta şuanda 80 Kur'ân Kursu bulunmaktadır.

Etimesgut Müftülüğü, din hizmetlerini sadece camii ve Kur'ân Kurslarıyla sınırlamamaktır. Aynı zamanda bünyesinde Aile İrşat birimi, Gençlik Merkezi ve çok sayıda vaiz bulundurmaktadır. Ayrıca camilerde, belirlenen bazı vakit namazlarından önce isteyenlere Hadis-Tefsir dersleri verilmekte ve Kur'ân-ı Kerim öğretilmektedir.

İlçe camii ve Kur'ân Kurslarında toplamda 320 görevli, din hizmeti vermektedir. Söz konusu hizmetten çok sayıda vatandaş istifade etmektedir. Örneğin yetişkinlerde üç bin, 4-6 yaş grubunda ise, 400 kişi cami ve Kur'ân Kurslarında dinî bilgiler ve Kur'ân-ı Kerim öğrenmeye devam etmektedir.

İlçe müftülüğüne bağlı cami, Kur'ân Kursu ve diğer birimlerdeki personelin maaşları devlet tarafından ödenmektedir. Aynı zamanda yakın bir tarihe kadar cami ve Kur'ân Kurslarının elektrik-su giderleri devletçe karşılanıyordu. Belirtildiğine göre şuanda ilgili kurumların suyu belediye, elektriğin aydınlatma kısmının bedeli ise devlet tarafından karşılanmaktadır.

Etimesgut'ta Sünnî kesim için dinî bilginin öğretildiği ve yayıldığı kurumların üçüncüsü ise İmam Hatip Liseleridir. Bilindiği gibi İmam Hatip Liselerinin ders müfredatı ve personeli Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmektedir. Ayrıca bu okulların su ve elektrik gibi giderleri devletçe karşılanmaktadır.

2018 yılı itibarıyla Etimesgut'ta 5 tane İmam Hatip Lisesi, 6 tane de İmam Hatip Ortaokulu bulunmaktadır. Bu kurumlarda, 3431 talebe öğrenim görmektedir (Osman Kemer, Şehit Kaymakam Muhammed Fatih Safitürk Anadolu İmam Hatip Lisesi Müdürü, kişisel görüşme, 26 Mart, 2018, tel: 0505 343 16 90)

Tüm bu teknik bilgilerden sonra ilçe Sünnileri için şunları belirtmek mümkündür: Etimesgut'taki Sünnîler, inanç ve ibadet özgürlüğüne sahiptirler. Din hizmetlerini resmî kurumlar üzerinden yürüten söz konusu kesim, maddî-manevî herhangi bir sıkıntıyla karşılaşmamaktadırlar.

2. Alevîler:

Etimesgut'taki dinî gruplardan ikincisini Alevîler oluşturmaktadır. Alevîlik, Hz. Ali'ye mensup ve ona ait olmak gibi anlamlara gelir. Bu bakımdan Hz. Ali'yi seven, sayan ve ona bağlı olan kimseye "Alevî" denir (Fığlalı, 1996: 7). Başka bir ifade ile Alevî, Hz. Ali'ye bağlılık noktasında birleşen çeşitli dinî ve siyasî gruplar için kullanılan bir terimdir (Ocak, 1989: II, 368-369).

Alevîlik; Allah'a kul, Hz. Muhammed'e ümmet, İmam Ali'ye talip olan, Ehl-i Beyt'i seven ve İmam Hüseyin'in yolundan giden topluluğun kabul edip benimsediği inanç biçimidir. Yani Alevîlik, İslam'ın kendisidir. Söz konusu tanıma bağlı olan ve yaşamında bunu uygulayan kişi Alevîdir diyebiliriz (Arslanoğlu, 1999: 116).

Alevîlik üzerinde yaptığı çalışmalarıyla tanınan İbrahim Arslanoğlu ise Alevî'yi şu şekilde tarif eder: Alevî: Eline, diline ve beline sahip olan,

kendisine yapılmasını istemediği bir şeyi başkasına yapmayan; büyüğüne saygılı, küçüğünü seven, anaya, babaya ve komşusuna saygılı ve itaatkâr olan, konuğu Hak bilip saygıda ve ağırlamada kusur etmeyen; kadını erkeğe eşit gören; 72 milleti bir görüp Yaradan’dan ötürü seven; Allah’ın âdemde (insanda) sır olup mekân tuttuğuna ve âdemde tecelli ettiğine inanan; her türlü iyiliğin Tanrıdan geldiğine ve her türlü kötü fiilin insanın nefsi nedeniyle insandan olduğuna inanıp iman eden; alçak gönüllü olmayı kendisine düstur (prensip) edinmiş ve başka kişileri kendinden üstün sayan kişidir (Arslanoğlu, 1999: 116).

Etimesgut Alevîleri hakkında şu özet bilgileri vermek mümkündür:

İlçe Alevîlerinin sayısı hakkında, istatistiki bir bilgiye sahip değiliz.

Etimesgut’ta klasik dedelerin din anlayışları ve bu mezhebin öğretileri doğrultusunda hareket eden Alevîler, Sünnîlerle aynı inanç esaslarını paylaşırlar. Buna göre bu gruptaki Alevîler de İslam’ın beş, imanının ise altı şartına inanmaktadırlar.

Alevîler, sınırlı bazı ibadet ve dualarda Sünnîlerden ayrılırlar. Sözü edilen kesim arasında da beş vakit namazın yanı sıra Cuma kılan ve hacca giden çok sayıda insan vardır. Ancak bunlar genel olarak dinî merasimlerini cemevinde yaparlar. Cenazelerini dedeleri vasıtasıyla burada kaldırırılar. Ayrıca Alevîler nikâhlarını dedelere kıydırırlar.

Etimesgut Alevîleri, dinî faaliyetlerini, ilçede bulunan Anadolu Cemevi çatısı altında sürdürmektedirler. Alevî Dede Hasan Bektaş’ın belirttiğine göre Cemevindeki dinî sohbetlerde, kaynak olarak Kur’ân-ı Kerim esas alınır.

Dede Hasan Bektaş ve Ankara Anadolu Cemevleri Başkanı (Bayram Erdem, kişisel görüşme, 20 Mart, 2018, tel: 0536 777 74 25), Alevîlerin inanç-ibadet ve cemevleri konusundaki taleplerini ana hatlarıyla şu şekilde dile getirmektedirler:

Bir, Alevîlerin dinî bilgi öğrenme ihtiyaçlarının sürekli ve sistemli bir şekilde karşılanabilmesi için dedelere maaş bağlanmalıdır.

İki, Camilerde olduğu gibi, cemevlerinin de su-elektrik gibi giderleri devletçe karşılanmalıdır.

Üç, Sünnîlerin Alevîlerle ilgili (Alevîlerin dinsiz oldukları; Ali'siz bir Alevîliğin oluşturulduğu ve mum söndü olayı gibi) bazı yanlış bilgileri bulunmaktadır. Bu ve benzeri sözler/yanlış bilgiler, Alevîleri derinden üzmektedir. Söz konusu problemin aşılması için, Alevîliğin doğru tanıtılması ve bu bağlamda iki kesim arasında sağlıklı bir diyalogun kurulması şarttır.

Kısacası ilçe Alevîleri, kendilerini toplumun önemli bir parçası olarak değerlendirmektedirler. Toplumun birlik-beraberliğini çok önemsediklerini belirtmektedirler. Ancak kendileri haklarındaki önyargılar ve yanlış bilgiler sebebiyle üzüldüklerini belirtmektedirler. Ayrıca inanç-ibadet özgürlüğü ve anayasanın eşitlik ilkesi gereği Sünnî kesime tanınan hakların (personel maaşı, cami ve Kur'an Kurslarının bir takım giderleri gibi) kendilerine de tanınmasını talep etmektedirler.

3. Caferîler:

Etimesgut'taki diğer bir inanç grubu ise Caferîlerdir. Caferî, Şîîliğin bir kolu olan Caferîlik'e bağlı kimse demektir. Caferîlik ise inanışta, ibadetlerde ve insanî ilişkilerde Cafer es-Sadık'ın (Öz, 1993: VII, 1-3) görüşlerine dayanan bir Şîî mezhebidir (Serinsu, 2009: 44).

Etimesgut Caferîleri, yaklaşık 30-40 sene önce Kars ve Iğdır gibi şehirlerden gelmiş vatandaşlarımızdan oluşmaktadırlar. Belirtildiğine göre bunların sayıları 1500 ila 2000 arasında bulunmaktadır.

Caferîler'de dinî konularda kaynak Kur'an-ı Kerim ve Sünnettir (Sünnet, Hz. Muhammed'in söz ve davranışlarını ifade eder). Ayrıca Caferîlik'te, "12 imamın günahsız olduğu" şeklindeki inanç vardır (Serinsu, 2009: 44).

Caferîler'in, genel olarak Sünnîlerle aynı inanç esaslarını paylaştıklarını söylemek mümkündür. Ancak bazı ibadetleri bakımından Sünnîlerden ayrıldıkları da muhakkaktır. Örneğin sabah, öğlen ve akşam olmak üzere günde üç kere ezan okurlar. Beş vakit namazı; sabah, öğlen ve akşam olmak üzere üç vakitte kılarlar.

Caferîler, kurdukları İmam Ali Camii Yaptırma-Yaşatma Eğitim ve Kültür Derneği adı altında faaliyetlerini yürütmektedirler. Dernek bünyesinde, İmam Ali Camii mevcuttur.

İmam Ali Camii, Diyanet İşleri Başkanlığı'na bağlı değildir. Camiinin giderleri ve imamın maaşı yukarıda ismi geçen dernek tarafından karşılanmaktadır.

Caferîler'de nikâh kıyma, cenaze namazı kıldırma ve hutbe hazırlama gibi uygulamalar, kendi imamları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Caferîler inanç ve ibadet konusunda genel olarak bir problemle karşılaşmadıklarını belirtmektedirler. Ancak şu talepleri bulunmaktadır:

Bir, camilerinin su-elektrik gibi giderlerinin devletçe karşılanması,

İki, Caferîlerin din dışı, görüşlerinin ise bidat olarak değerlendirilmemesi,

Üç, devletin eğitim kurumlarında Caferîler ve dolayısıyla mezheplerinin doğru bir şekilde tanıtılması.

Sonuç:

Etimesgut nüfusunun yüzde yüzünün Müslümanlardan oluştuğu belirtilmektedir. Söz konusu Müslümanlar; Sünnî, Alevî ve Caferî gibi inanç gruplarından meydana gelmektedirler.

İlçedeki inanç gruplarının, genel olarak aynı inanç esaslarını paylaştıkları söylenebilir. Ancak bazı ibadet ve dualarda bir takım farklılıklara sahiptirler. Her kesimin dinî faaliyetlerini yapabileceği müstakil dinî-kültürel kurumları mevcuttur.

Alevî ve Caferîler, din hizmetlerini yürütürken, maddî anlamda bir takım problemlerle karşılaştıklarını belirtmekte ve bu problemlerin devlet tarafından çözülmesini istemektedirler.

İnanç grupları arasında hoşgörüyü dayalı bir anlayış ve ilişki mevcut olmakla birlikte, bunlar arasında bir takım önyargıların olduğu da bir gerçektir.

Dinî bilgi ihtiyacının sağlıklı bir şekilde karşılanması, farklı dinî yapılar arasındaki önyargıların ortadan kalkması ve birlik beraberliğimizin devamı için, ilçedeki inanç gruplarının önerileri şu şekilde sıralanabilir:

Bir, Etimesgut'ta farklı inanç gruplarının varlığının kabul edilmesi ve içselleştirilmesi,

İki, devletin muhtelif inanç gruplarına karşı eşit mesafede durması ve dolayısıyla hepsine aynı imkânları sunması, Üç, birlik ve beraberliğimiz için; farklı dinî kesimlere karşı dışlayıcı/ötekileştiren bir dil yerine; farklılıklara karşı saygıyı esas alan bir anlayışın geliştirilmesi ve dilin kullanılması gerekir.

Kaynaklar

- Arslanoğlu, İbrahim, “Cibali Ocağı ve Taliplerinin Alevîlikle İlgili Görüşleri”, *Gazi Üniversitesi Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, sayı 12, Ankara.
- Etimesgut Kaymakamlığı web sayfası.
- Fığlalı, Ethem Ruhi, *Türkiye’de Alevîlik ve Bektaşilik*, Selçuk yayınları, Konya, 1996.
- Ocak, Ahmet Yaşar, “Alevî”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, 1989, II, 368-369.
- Öz, Mustafa, “Cafer es-Sâdık”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Ankara, 1993,VII, 1-3.
- Serinsu, Ahmet Nedim (Ed.), *Dinî Terimler Sözlüğü*, Ankara, 2009.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu).
- Yavuz, Yusuf Şevki, “Ehl-i Sünnet”, *Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Ankara, 1994, X, 525-530.